

of major programs and projects that promote the reform of national education systems and measures introduced to improve and increase the transparency of educational systems

Key words: *the European Union, educational policy, educational program, educational system, educational reform.*

УДК 37.014.7'.005.591.6:373.5 (73)

О.В. Листопад

Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка

РОЛЬ ГРОМАДСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ США

У статті подано характеристику громадсько-педагогічного партнерства як наукового феномена; проаналізовано його основні види й форми; визначено роль громадсько-педагогічного партнерства американської середньої школи в інноваційному розвитку; конкретизовано методи використання американського досвіду громадсько-педагогічного партнерства в модернізаційних змінах української середньої школи.

Ключові слова: *громадсько-педагогічне партнерство, інноваційний розвиток, освітня інновація.*

Постановка проблеми. Активізуючим чинником змін у системі освіти України стало визнання інноваційного розвитку освіти в Україні одним із пріоритетних напрямів (В. Кремень, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.). Це відображено в Національній доктрині розвитку освіти (2002); Положенні Міністерства освіти і науки України «Про інноваційну педагогічну діяльність» (2000), «Про експериментальні педагогічні площадки» (2001), парламентських слуханнях «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2010 роки в умовах глобалізаційних викликів» (2009). Інтеграція України до європейського та загальноосвітнього простору неможлива без синхронізації дій, які відбуваються в контексті тенденцій розвитку шкільної освіти високорозвинених країн. Так, це стосується зміни системи управління освітою на всіх рівнях вертикалі, запровадження державно-громадської системи управління освітою. Щодо цього великий інтерес становить досвід США відносно запровадження громадсько-педагогічного партнерства в освітній сфері.

Проблема громадсько-педагогічного партнерства є колом наукових інтересів американських дослідників D. Cushman, J.L. Epstein, M. Hallinan, R. Leming, S. Nieto, M.G. Sanders, S. Shaw, B.S. Simon та інших. Аналіз їхніх

праць дозволяє визначити пріоритетні підходи до оптимальної організації громадсько-педагогічного партнерства в сучасній українській школі.

Мета статті – обґрунтувати роль громадсько-педагогічного партнерства в інноваційному розвитку середньої школи США. Відповідно до сформульованої мети було окреслено такі завдання: аналіз громадсько-педагогічного партнерства як науково-освітнього феномена; характеристика основних видів і суб'єктів американського громадсько-педагогічного партнерства; встановлення оптимальних підходів до використання позитивного американського досвіду громадсько-педагогічного партнерства в сучасній українській школі.

Виклад основного матеріалу. Громадсько-педагогічне партнерство як науково-освітній феномен передбачає наявність узгоджених, злагоджених дій учасників спільної справи; взаємні відносини або контакти будь-яких громадських угруповань, організацій, що засновані на взаємності та рівноправності; зв'язки між представниками школи, суспільства, організацій, бізнесу, які поступово прямо або опосередковано впливають на емоційний, соціальний, фізичний та інтелектуальний розвиток учня; рівноправний процес узгодженої співпраці всіх суб'єктів, відповідальних за результативність педагогічного процесу, який є взаємовигідним [1–4, 6]. Громадсько-педагогічне партнерство є ознакою розвитку системи державно-громадського управління освітою.

J. L. Epstein уважає ключовою характеристикою громадсько-педагогічного партнерства його спрямованість на оптимізацію педагогічного процесу, а M. G. Sanders – обов'язкову взаємодоповнюваність суб'єктів продуктивної партнерської діяльності, наявність міцних взаємозв'язків між ними.

Головними суб'єктами американського громадсько-педагогічного партнерства є школа, сім'я і громада, роль яких в реформаційних процесах середньої школи оцінюється неоднозначно. Так, McLain віддає перевагу ролі громади [11], такої самої точки зору дотримується S. Shaw, стверджуючи, що додатково людські і фінансово-матеріальні ресурси у здійсненні реформаційних процесів в освітній сфері можуть забезпечити лише громадські інституції. Проте у працях J. L. Epstein та Vaddock наголошується, що успішна школа є результатом взаємодії різних установ і суб'єктів, у процесі навчання і соціалізації дитини слід враховувати роль

усіх суб'єктів громадсько-педагогічного партнерства [10]. Така невизначеність обумовила використання в сучасній американській школі різних моделей та видів громадсько-педагогічного партнерства.

Види американського громадсько-педагогічного партнерства формуються на основі представництва певних суб'єктів і представлені партнерством школи і родини, партнерством школи та громади, партнерством школи, родини та громади.

Специфіку співпраці школи і родини як різновиду громадсько-педагогічного партнерства США висвітлено у працях B.S. Simon. Дослідниця зауважує, що головним завданням співпраці школи і родини є оптимізація педагогічного процесу через надання методичної допомоги батькам учнів і підвищення рівня їхньої педагогічної освіти. Наприклад, оволодіння батьками прийомами організації домашньої навчальної роботи передбачає складання батьками учнів індивідуального розкладу навчальних занять дитини; організацію спілкування, обміну думками та ідеями між членами родини; докладне ознайомлення батьків зі змістом навчальних дисциплін, навчальними планами і навчальними програмами середньої школи, прийомами методичної допомоги дітям. Такий підхід дозволяє сформувати в учнів відповідальність до навчання, встановити партнерські стосунки між дітьми і батьками на основі принципу педагогічного оптимізму.

Велику роль у розвитку державно-громадської системи управління освітою відіграє і партнерство школи та громади, докладно проаналізоване у працях M. G. Sanders. Цей вид громадсько-педагогічного партнерства насамперед спрямований на ефективну соціалізацію учнів, що проявляється насамперед у здатності визначати форми та способи своєї участі в житті суспільства, спілкуватися з демократичними інститутами, органами влади, захищати і підтримувати закони та права людини, бути обізнаними зі способами соціального захисту [7]. Крім того, партнерство школи та громади забезпечує підвищення ефективності педагогічного процесу; популяризацію діяльності громади як суб'єкта педагогічного процесу; розробку і реалізацію програм співпраці зі школою; стимулювання навчальних і громадських інтересів учнів, професійної активності вчителів; фінансово-матеріальне забезпечення педагогічного процесу.

У працях М. G. Sanders визначено такі умови ефективності партнерства школи та громади:

- сприяння адміністрації навчального закладу та педагогічного персоналу такому виду партнерства;
- відповідальність суб'єктів партнерських відносин, спрямованість їх на позитивні результати співпраці;
- професійна компетентність учасників партнерських відносин;
- належна організація, наявність чітко визначених мети і завдань, плану прогнозованих дій;
- оцінка якості (аналіз результатів партнерських відносин).

Зазначимо, що безпосереднє залучення громади є невід'ємною умовою подальшого розвитку програми партнерства. Так, деякі відносини з громадою можуть зміцнити інші види партнерських відносин. Наприклад, громада може забезпечити педагогічний процес людськими, матеріальними і фінансовими ресурсами; необхідні приміщення для ініціативних груп, волонтерів-консультантів для роботи з батьками; необхідні наукові та методичні матеріали.

Найефективнішим видом громадсько-педагогічного партнерства є партнерство школи, родини і громади. Дійсно, саме єдність цих суб'єктів забезпечує оптимальне вирішення завдань навчання, виховання, розвитку і соціалізації учнівської молоді.

У Сполучених Штатах Америки партнерство школи, сім'ї і громади подано в таких формах: загальнонаціональна Асоціація батьків і вчителів та її філії у окремих школах, батьківські комітети, збори батьків учнів, зустрічі вчителів та адміністрації з окремими батьками, ініціативні групи, групи радників.

Засновник та керівник національної робочої групи з питань партнерства між школами J. L. Epstein розробила модель ефективної співпраці школи, сім'ї та громади. Основними етапами партнерської діяльності школи, сім'ї і громади, на думку дослідниці, має бути створення робочих груп співпраці школи, сім'ї та громади; залучення спонсорів та меценатів; підготовка і тренування членів робочих груп (Action Team Members); вироблення стратегії та аналіз недоліків; розробка трирічного плану партнерства (Three-year outline); підготовка річного плану партнерства (One-year Action Plan); залучення шкільного персоналу, батьків

учнів та громадських організацій; підбиття підсумків та їх оцінка; впровадження програми нагородження за плідну роботу всіх партнерів; продовження планування.

Пріоритетними сферами партнерської діяльності родини, громади та школи є:

- виховання, що передбачає допомогу батьків власній дитині, розуміння її потреб та створення позитивних умов для роботи, підтримку у навчанні;
- спілкування, що проявляється в обговоренні наукових шкільних програм з батьками учнів, підтримка «діалогу школа-дім та дім-школа» (school-to-home and home-to-school communication);
- волонтерська робота, що реалізується через допомогу в організації педагогічного процесу, пошук меценатів як серед батьківського колективу, так і серед громадських діячів;
- навчання вдома, залучення членів родин та дітей до активної роботи з навчальними матеріалами вдома, яка включає виконання домашніх завдань та вправ у межах навчальних програм;
- залучення родин до ухвалення рішень відносно шкільного устрою, управління, створення комітетів, робочих груп та інших батьківських організацій;
- співпраця з громадою, яка реалізується через координацію ресурсів громади та служб для учнів, родин та шкіл з бізнесовими структурами, агенціями та іншими групами, які забезпечують соціальні послуги.

У результаті такого партнерства у суспільстві створюється школа, схожа на родину, де кожна дитина розглядається як особистість, відчувається вільною та особливою. Такі школи мають змогу ділитися досвідом та власними напрацюваннями [5].

Велику роль в ефективному партнерстві відіграють громадсько-партнерські організації, основні завдання яких спрямовані на організацію активної та ефективної співпраці суб'єктів партнерства; координацію дій партнерів співпраці; реалізацію поставлених цілей і завдань на практиці; планування майбутньої співпраці та пошук компромісів у складних питаннях; фінансову та матеріальну підтримку школи; прогнозування майбутніх напрямів співпраці та оцінку досягнень.

У США існують такі типи громадсько-партнерських організацій: волонтерські організації, ініціативні робочі групи, органи самоврядування, благодійні організації, батьківські комітети, групи радників.

Kidlink є прикладом волонтерської організації, що має на меті зближувати дітей, викладачів та батьків за допомогою Інтернет-технологій та стимулювати процес активного вивчення шкільних дисциплін. За допомогою цього ресурсу діти зможуть знайти друзів в Інтернеті, дізнатися про різні культури та краще пізнати рідну культуру. Беручи участь у численних інтернет-конференціях, вони навчаться працювати в команді, розв'язувати проблеми та аналізувати інформацію. Ресурс також пропонує численні он-лайн-проекти з різних дисциплін – історії, соціальних наук, математики, мистецтва, географії тощо. Вчителі можуть спілкуватися з колегами з інших країн, знаходити матеріали для уроків та позашкільної діяльності. Батьки мають можливість провести консультації з викладачами, методистами та психологами. Усе це впроваджуватиметься у центрах IATP під наглядом працівників IATP [8].

Ініціативні групи вчителів та батьків (Action Teams for Partnerships) спрямовані на надання допомоги учням у досягненні певного прогресу, виховання креативності, заохочення до навчання. Зміст діяльності Action Teams for Partnerships полягає у створенні робочої групи (вивчають викладацький склад, адміністрацію школи, батьків та учнів), здобутті підтримки серед шкільної громади, батьків тощо (складають список ініціативних людей для обговорення нагальних проблем); визначенні завдань щодо подальшої роботи (організують зібрання та обговорення), створенні річних і трирічних планів, продовженні планування у майбутньому.

До складу ініціативної групи мають входити не менше ніж три викладачі, троє батьків з дітьми різних вікових груп та один адміністратор. Група може мати принаймні одного представника громади. Така різноманітна співпраця бере до уваги різні потреби, інтереси і творчі здібності вчителів, батьків та учнів. Лідером ініціативної групи може стати будь-яка людина і яку поважають усі члени групи, яка володіє навичками спілкування та розуміє завдання співпраці. Ініціативні групи спрямовують свою діяльність на проведення круглих столів і семінарів з обговорення проблем учнів та взаємин з родинами, на допомогу в налагодженні

контактів усередині родини, на подолання проблем у навчанні через внутрішню кризу учня.

Велика увага ініціативних груп приділяється наданню допомоги у виконанні домашніх завдань (Teacher Involve Parents – TIPS). Основні завдання TIPS полягають: у розвитку навчальних здібностей дитини, виконанні домашніх завдань і доопрацюванні матеріалів уроку, інтелектуальному збагаченні учнів новими знаннями через формування навчальних мотивів, вихованні відчуття відповідальності, раціонального використання вільного часу, самосвідомості; розвитку творчих здібностей кожної дитини, встановленні емоційного контакту в родині на основі спільної навчальної діяльності, підвищенні рівня педагогічної освіти батьків, мотивації групової колективної роботи; формуванні здатності працювати в команді, корекції і виправленні недоліків під керівництвом досвідчених педагогів.

Для того щоб допомогти педагогам та учням правильно організувати й скоординувати роботу органів дитячого самоврядування, у США створюються центри дитячого та молодіжного самоврядування, в яких кожен має можливість отримати консультативну та практичну допомогу, методичні рекомендації щодо співпраці. До органів самоврядування входять учні, педагоги, батьки, представники громадськості, тобто всі суб'єкти партнерських відносин. Головними завданнями органів дитячого самоврядування у США є:

- якнайширше залучення дітей та підлітків до участі у громадському житті;
- захист їхніх прав та допомога у розв'язанні багатьох проблем шляхом самостійних дій і допомоги компетентних дорослих;
- організація цікавого та змістовного дозвілля дітей і підлітків;
- робота з профілактики правопорушень, наркоманії та ін.;
- залучення учнів до поточного життя школи;
- забезпечення можливості висловлювати власні погляди і вимоги;
- виховання культури спілкування.

Звичайно, для організації реального дитячого самоврядування дітям потрібні певні знання та вміння. Для повноцінної роботи дитячого активу проводяться тренінги, семінари, де дається можливість обмінюватися досвідом з представниками інших навчальних закладів та організацій,

висвітлювати свою діяльність у засобах масової інформації. Вирішення цього завдання, як правило, бере на себе центр дитячого та молодіжного самоврядування, головною метою якого є розвиток лідерських та організаторських здібностей у дітей, які здатні гуртувати навколо себе своїх однолітків, координувати їх діяльність під час реалізації будь-яких проектів чи завдань.

Діяльність шкільного самоврядування у США спрямована передусім на якнайширше залучення дітей до участі у громадському житті, в ухваленні рішень та на виховання в них соціальної активності.

У Сполучених Штатах Америки благодійні організації (так звані ком'юніті фонди) були засновані в результаті висунення приватних ініціатив з метою задоволення потреб громади. Отже, якщо дати коротке визначення ком'юніті фонду – це незалежна благодійна організація, якою керують представники місцевої громади і які спрямовані на поліпшення якості життя на визначеній географічній території (місто, регіон); незалежні від контролю чи впливу з боку інших організацій, урядів чи донорів, зареєстровані як фонди; керуються радою громадян, що широко представляють громаду, в якій живуть; надають гранти іншим неприбутковим об'єднанням задля вирішення широкого кола потреб громади; спрямовані на створення постійного ресурсу для громади, найчастіше через створення так званого ендаументу (фондів непорушного капіталу) за рахунок коштів широкого кола донорів, включаючи місцевих жителів, корпорації, уряди та інші фонди і неприбуткові організації; надають послуги донорам для досягнення ними своїх благодійних цілей; беруть участь в різноманітних громадських лідерських та членських заходах, виконуючи роль каталізаторів та фасилітаторів у розв'язанні проблем та розробки рішень важливих громадських питань.

Завдання благодійних організацій полягають у пошуку нових шляхів співпраці з донорами, партнерськими неприбутковими організаціями, державними установами та широкою громадськістю; у пошуку нових ідей та підходів до розв'язання проблем своєї громади; у заохоченні творчого підходу до впровадження проектів і роботи волонтерів; у фінансуванні освітніх програм [9].

Групи радників (Guidance counsellors) створюються з ініціативних викладачів, соціальних працівників та шкільних психологів, які зустрічаються з учнями та їх родинами, обговорюють питання навчання та можливі проблеми,

що з'явилися стосовно присутності, поведінки, відносин з іншими учнями. Такі групи радників зустрічаються з батьками ще до виникнення певних проблем, через ситуації, що викликають занепокоєння спеціалістів та дають можливість передбачати певні проблеми, що з'явилися стосовно присутності, поведінки, відносин з іншими учнями [10].

Батьківські комітети у свою чергу організуються в кожній школі окремо, контролюються самостійно зі згоди адміністрації школи. Вони активно займаються проведенням консультацій, нарад, круглих столів та дискусій з обговорення нагальних проблем школи та залучають активних батьків до внутрішнього життя школи.

Як бачимо, розвиток системи управління освітою США передбачає активну координацію діяльності суб'єктів педагогічного процесу та залучення всіх зацікавлених сторін до рівноправних партнерських відносин в освітній сфері. Запровадження громадсько-педагогічного партнерства в сучасній українській школі є необхідною умовою становлення і розвитку державно-громадської системи управління освітою. Щодо цього контексті доцільно було б на зразок американського досвіду громадсько-педагогічного партнерства розширити коло громадсько-партнерських організацій за рахунок заснування ініціативних груп, груп радників, волонтерських організацій та адаптувати їх діяльність до специфіки вітчизняної школи.

Подальші дослідження цієї проблеми можуть бути спрямовані на вивчення демократичних змін у діяльності середньої школи США на засадах розвитку регіональності управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Під ред.. В.Т. Буселя – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
2. Словарь русского языка / Под ред. А.П. Евгеньева – М.; «Русский язык», 1987. – Том III. – 500с.
3. Словарь новых слов русского языка (середина 50-х – середина 80-х годов) / Под ред. Н.З. Котеловой. – С.-П., 1995. – 500 с.
4. Epstein, J.L., & Sanders, M.G. (2000). School, family, and community connections: New directions for social research: In M. Hallinan (Ed.), Handbook of sociology of education. NY: Plenum Press.- <http://eprints.ccsu.edu/archive/.../02/DISS26htm>
5. Epstein, J.L., & Sanders, M.G. (2002). Family, school, and community partnership. In M. Bornstein (Ed.), Handbook of parenting (2nd. Ed.). Mahwah, NY: Lawrence Erlbaum. – <http://education.jhu.edu/faculty/index.ctm?i==12154>
6. Miranda Steel. Oxford Wordpower dictionary: Oxford University Press, 2001.- <http://www.kvb.lt/cdrom/results2.php>
7. Simon, B.S. Family, involvement in high school: Predictors and effects. NASSP Bulletin, 2001, 85 (627). – <http://www.vesid.nysed.gov/.../persprep/cadre/pdf>

8. School and Youth Programs on the Net journey Forever. - <http://www.kidlink.org>
9. Стівенсон Дуглас К. Життя та організації в США. -<http://www.nalogs.kiev.ua/fulltext.html?id=485>
10. Право самоврядування. - <http://www.upravlenie.sit.ua.com/act.php?post+4>
11. Review of the regulatory context for public participation. - http://www.communicationnearco2.eu/.../review_of_the_regulatory_context_for_public_participation
12. U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, Office of Educational Technology Parents Safety http://www.edtechpolicy.org/.../generalIntment_Safety_Programming_8_3-05_ICAC.pdf

РЕЗЮМЕ

В статтє дається характеристика общественно-педагогического партнерства как научного феномена; анализируются его основные формы и виды; определяется роль общественно-педагогического партнерства в инновационном развитии американской средней школ; конкретизированы методы использования американского опыта общественно-педагогического партнерства в модернизационных изменениях украинской средней школы.

Ключевые слова: общественно-педагогическое партнерство, инновационное развитие, образовательная инновация.

SUMMARY

The role of public and pedagogical partnership in the innovative changes of the secondary school of USA; analysis the public and pedagogical partnership as the scientific phenomenon, description of partnership's forms and subjects; methods use of USA innovations in the modern Ukrainian secondary school are discussed in this article.

Key words: socio-educational partnership, innovative development, educational innovation.

УДК 37.014.5 «19/20» (410)

О.Ю. Особливець

Сумський державний педагогічний університет

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (ПЕРЕХІД ВІД ІДЕЙ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ДО ІДЕЙ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ)

У статті досліджено мотиви і шляхи здійснення освітніх реформ у Великобританії, що відбувалися в останній чверті ХХ – на початку ХХІ сторіччя. Проаналізовано причини, цілі, суперечності та проблеми освітніх реформаційних перетворень, здійснена характеристика передумов переходу до ідей персоналізації навчального процесу.

Ключові слова: освітня реформа, персоналізація навчального процесу, глобалізація, освітня політика, стандартизація, загальноєвропейський освітній простір.

Посилення ролі освіти в сучасному світі пояснюється світовими тенденціями економічного та суспільного розвитку, які держава має враховувати, формуючи свою освітню політику особливо в умовах